

Григорій Хоружий

Діяльність Папи Римського Франциска в контексті викликів сучасності

Grygorii Khoruzhyi

Activity of Pope Francis in the context of the contemporaneity

The article briefly summarizes the activities of the Pope Francis in the terms of overcoming the global problems and crises of the Catholic Church.

Key words: Catholic Church, Pope, Roman curia, crisis

Проаналізовано діяльність Папи Римського Франциска в умовах подолання глобальних проблем і кризи Католицької Церкви.

Ключові слова: Католицька Церква, понтифік, Римська курія, криза

Проблеми Католицької Церкви активно обговорюються упродовж останніх років, у тому числі під час понтифікату Бенедикта XVI. Проте, зі слів кардинала Вальтера Каспера, від самого початку своєї діяльності Церква перебуває в кризі і буде в кризі до кінця. Щоб успішно долати виклики сучасності, внутрішні проблеми Ватикану і реформувати Церкву, Вселенський архиєрей повинен бути видатним церковним і харизматичним лідером та достатньо сильним адміністратором. За час свого понтифікату Папа Бергольйо став популярним не тільки серед багатьох католиків, а й також серед представників інших віросповідань.

Певною мірою діяльність Папи Римського Франциска в контексті викликів сучасного глобалізованого світу вже має належне висвітлення, зокрема в Інтернет-ресурсах¹.

Метою даного дослідження є спроба зосередити увагу на такому аспекті загальної теми, як висвітлення діяльності Папи Римського Франциска в умовах подолання глобальних проблем і кризи Католицької Церкви.

Без перебільшення, папу Франциска світ називає яскравою особистістю. Власне, слід також сказати, що не суспільні погляди Франциска і навіть не його переконання в теології чи філософії роблять його особливим. Швидше йдеться про його практичне служіння Богу та людям, його доброту та щирість і, що найголовніше – скромність.

Папа Римський Франциск також не байдужий до долі української держави. Вселенський архиєрей підтримує активний діалог між Українською Греко-католицькою Церквою та її Главою – Блаженнішим Святославом Шевчуком, а також з вірними ГКЦ.

Основні труднощі Католицької Церкви мають загальноцивілізаційний характер і їх слід розглядати в контексті розвитку людства. Виклики світового масштабу до певної міри впливають з таких трьох тенденцій. По-перше, людство переживає перехід від європацентризму до глобалізму і основний вплив Католицької Церкви переміщується з Європи в південні регіони світу, де проживають дві третини католиків світу. По-друге, певні Церкви не є новими, а лише демонструють творче оновлення, пристосування до сучасних умов. По-третє, зростання глобальної ваги півдня світу визначатиме і найближче майбутнє Католицької Церкви, а також протистояння з ісламом, що є найбільшим релігійним об'єднанням світу. Необхідним є діалог з великими релігіями і традиціями Азії, особливо в Індії. Буде важко уникнути конфлікту з ліберальним лобі. У цілому в сучасному світі католики живуть далеко не завжди в дружньому соціальному оточенні. По-четверте, слід назвати певні екуменічні проблеми, зокрема зниження активності теологічного діалогу з православними і протестантами. По-п'яте, Католицька Церква дедалі більше характеризується певною соціальною різноманітністю. Утім, має місце величезна кількість бідних християн, а багаті – фактично стають меншиною.

Проте не можна однозначно говорити про серйозну кризу віри у світі в цілому. Якщо в окремих регіонах в силу, перш за все, демографічних процесів число вірян зменшується, то в інших частинах – число католиків збільшується, випереджаючи зростання населення у світі. Нині майже половина католиків проживає в Латинській Америці, чверть – у Європі, 15 % – в Африці, 10 % – в Азії і близько 0,8 % – в Австралії і Океанії. В цілому, за останніми даними, кількість католиків становить 1,19 млрд осіб (17,5 % населення світу), а всі християни складають близько 2,2 млрд, тобто нараховують майже третину усього населення світу, у т.ч. 800 млн протестантів, 260 млн православних і 80 млн представників англіканської церкви.

Особливу роль в діяльності сучасної Католицької Церкви відіграють США з огляду на масштаби цієї країни та її вплив у світі. Упродовж останніх років ситуація в Америці суттєво стабілізувалась в консервативному напрямку. Католицька спільнота нараховує 63,3 млн і є найбільшою церковною громадою країни, що об'єднує 22 % жителів США.

Проблемною є ситуація в Європі, попри те, що її культура укорінена в християнських традиціях. Континент переживає чергову хвилю секуляризації, що періодично відбувалося упродовж останніх 300 років. При цьому послаблюється вплив фактично всіх Церков. Тому зовсім не випадково Папа Іван Павло II і Папа Бенедикт XVI закликали до нової євангелізації Європи. В умовах плюралістичної ситуації піддається новим випробуванням єдність

Католицької Церкви, виникають нові масові релігійні рухи та секти, у т.ч. в рамках церкви діють так звані «малі групи».

Слід урахувати також «харизматичний рух», який виник в середовищі Католицької церкви в 70-і роки минулого століття. Нині нараховують близько 120 млн «харизматиків», які становлять 11 % складу Католицької Церкви. Дехто вважає, що така активність може привести до зміни стилю діяльності Католицької Церкви. Водночас змінюються форми секуляризації, посилюється конкуренція між різними християнськими течіями. Наприклад, в Латинській Америці помітна тенденція переходу частини вірних католиків до протестантських об'єднань.

Папа Франциск добре усвідомлює необхідність реформування Римської курії. Перед минулими різдвяними святами Понтифік на зустрічі з працівниками Римської курії досить критично оцінив діяльність управління Ватикану, назвавши 15 «хвороб», у т.ч. ментального і духовного заокостеніння, «подвійного життя», збирання матеріальних благ членами курії, некритичність тощо. Єпископ Риму здійснив певні заходи з метою наведення порядку у фінансовій структурі Ватикану, що ігнорувала стандарти сучасної бухгалтерії. Зокрема, він призначив новим керівником відомства Георга Пелла, який виявив приховані кошти на досить значні суми, активи і власність.

Свій понтифікат Папа Франциск розпочав, маючи чітко сформовану соціальну доктрину Католицької Церкви. Його погляди, позиції завжди були до вподобань як консерваторам, так і дещо прогресивним католикам. Він проводить діалоги між православними та протестантами, іншими віросповіданнями. Папа Франциск вміє чітко розділяти людську мораль, головні завдання церкви та пастирське служіння.

Одна з головних проблем, які підняв Вселенський архиєрей, є тема бідності і соціальної нерівності. Він піддавав критиці тих, хто постійно збільшує розрив між багатими і бідними. Під час зустрічі у травні 2014 р. з Генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном, Франциск закликав ООН заохочувати «законний розподіл багатства». З цього питання Понтифік мав діалог з Канцлером ФРН Ангелою Меркель та іншими політиками. Він привернув увагу до необхідності суворішого контролю на фінансових ринках, до проблем кризи в єврозоні. Він виступив проти тих людей, які живуть з метою отримання легкої наживи. А втім, папа Франциск вважає, що голод і бездомність є набагато більшими проблемами, ніж фінансова криза.

Гостро стоїть перед Католицькою Церквою проблема сім'ї, яка розглядалась восени 2014 р. на асамблеї Синоду єпископів. Слід зазначити, що Папа Римський Франциск тримається традиційного розуміння інституту шлюбу та сім'ї. Він критично ставиться до будь-яких форм маргінальних шлю-

бів. При цьому Папа критикує тих священнослужителів, які відмовлялися хрестити позашлюбних дітей. Утім колишній Папа Бенедикт XVI відкинув звинувачення у тому, що він намагався приховати статеве розбещення дітей римо-католицькими священиками. Він оприлюднив ці спростування у своєму листі до італійського письменника та математика П'єрджорджо Одіфредді, який написав книгу щодо проблем Католицької Церкви.

У своїй соціальній католицькій доктрині понтифік негативно оцінює гомосексуалізм, посилаючись на біблійні тексти та прийняті церковні документи. Він рішуче виступив проти законодавства, введеного у 2010 р. урядом Аргентини, який дозволив реєструвати одностатеві шлюби. Він також наполягав на тому, що гей-усиновлення дітей є порушенням прав дитини в усьому світі. Водночас понтифік засудив так зване «гей-лобі» на усіх рівнях. Папа зазначив, що Церква не повинна постійно і щоразу акцентувати свою увагу на проблемах контрацепції, абортів та гомосексуалізму. Ці проблеми єпископ Риму радше відносить до проблем моралі, ніж до головних пастирських завдань.

Зрозуміло, що Церква не може ігнорувати питання легалізації різних нетрадиційних форм сім'ї, перш за все одностатевих шлюбів. Складна ситуація виникає з тими вірними Католицької Церкви, які розлучились, але мають бажання вступити в новий шлюб. Тут виникає певна необхідність отримання відповідного дозволу. При розгляді цих та інших проблем проявляються консервативні та ліберальні погляди, які пропонують пом'якшення церковної дисципліни.

Католицька Церква веде конструктивний діалог з керівництвом Європейського союзу. Так, у червні 2014 року в штаб-квартирі Єврокомісії в Брюсселі відбулася зустріч представників різних християнських конфесій та інших релігій з лідерами ЄС. Серед обговорюваних тем були, в тому числі, такі: майбутнє європейської інтеграції, роль громадянського суспільства і релігійних переконань у публічному просторі, а також роль і місце Європи на міжнародній арені.

Делегацію Католицької Церкви на зустрічі очолював кардинал Рейнгард Маркс, голова Комісії Єпископатів Європейського Співтовариства. Він звернув увагу на соціальний вимір європейського майбутнього і підкреслив зростаючі: євроскептицизм, економічну кризу і релігійну нетерпимість. На думку німецького ієрарха, ЄС може відновити довіру громадськості, якщо буде в змозі знайти конкретні рішення проблем безробіття, зміни клімату, міграції, трансатлантичних переговорів про вільну торгівлю. Кардинал Маркс підкреслив, що, з одного боку, вільна торгівля завжди передбачає можливість більшого процвітання, але, з іншого, ринок потребує чітких

правил. Тому, на його думку, два трансатлантичні партнери можуть розвивати в глобальній економіці ясні норми, засновані на етиці. Угода повинна розглядатися не тільки як можливість, а й відповідальність, служити не одиницям, але загальному благу.

У своїй першій пасхальній проповіді вже як Папа, 31 березня 2013 р., Франциск закликав вірних Католицької Церкви робити все можливе з метою збереження миру. З огляду на останні військові дії, які мають місце на території Донбасу, Папа Франциск активно з усіма віруючими в Україні молиться за мир та спокій на Донбасі. Папа вже не вперше згадує Україну у своїх молитвах і не одноразово підкреслював, що думками він – із українцями, які прагнуть миру.

Отже, майбутнє покаже, наскільки глибокими та фундаментальними стануть зміни, що їх принесе з собою в життя та діяльність Католицької Церкви Папа Франциск. У будь-якому разі відомі факти дають підстави сподіватися, що під керівництвом Папи-аргентинця Католицька Церква має шанс відносно успішно подолати труднощі та небачені в історії виклики, які чекають на неї в подальшому.

Перспективами подальших розробок теми може бути дослідження позиції Католицької Церкви щодо соціальної відповідальності як ефективного інструменту врегулювання суспільних відносин.

¹ Католицька церква в сучасному світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com>; Issues Hurting the Catholic Church Today // Режим доступу: <http://mic.com/articles/28164/6-issues-hurting-the-catholic-church-today>;

Kardinal Walter. Kasper Situation der katholischen Kirche [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pthv.de/fileadmin/user_upload/PDF_Theo/KWKI/News/Situation_der_katholischen_Kirche.pdf;

Katholische Kirche: Vatikan ist «Hundert Millionen Euro» reicher als gedacht [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/panorama/katholische-kirche-vatikan-ist-hundert-millionen-euro-reicher-als-gedacht-1.2252478>;

«Spirituelles Alzheimer» Papst prangert «15 Krankheiten» der römischen Kurie an [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/panorama/spirituelles-alzheimer-papst-prangert-krankheiten-der-roemischen-kurie-an-1.2278949>.